

บทที่ 13

การเงินระหว่างประเทศ

บทนำ

ในบทที่ 12 เป็นการพิจารณาทางด้านการค้าระหว่างประเทศโดยใช้ปริมาณของสินค้าแลกเปลี่ยนกันเป็นหลักสำคัญ และแบบจะไม่ได้กล่าวถึงบทบาทของเงินในการซื้อขายหรือลงทุนระหว่างประเทศ แท้จริงแล้ว การค้าระหว่างประเทศนั้นเราใช้เงินตราสารเป็นสื่อกลางในการซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน เช่น พ่อค้าคนไทยจะสั่งซื้อเครื่องจักรจากญี่ปุ่น ก็อาจจะต้องเอาเงินบาทไปแลกเป็นเงินเยนเพื่อส่งไปชำระค่าเครื่องจักร เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องของการเงินระหว่างประเทศ “การเงินระหว่างประเทศ” (International Finance) จึงเป็นการศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์มหภาคเกี่ยวกับการชำระเงินระหว่างประเทศ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ดุลการค้าและดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ ในหัวข้อดังต่อไปนี้

1. อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ
2. ดุลการค้าระหว่างประเทศ
3. ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ
4. การลงทุนระหว่างประเทศ

วัตถุประสงค์

1. เข้าใจความหมายและระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่ประเทศต่าง ๆ นำมาใช้
2. วิเคราะห์ภาวะดุลการค้าระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขได้
3. วิเคราะห์ภาวะดุลการชำระเงินระหว่างประเทศและแนวทางแก้ไขได้
4. อธิบายความสำคัญและคุณประโยชน์ของการลงทุนระหว่างประเทศได้
5. อธิบายความเป็นมาและเหตุผลในการให้ความช่วยเหลือของประเทศต่าง ๆ ได้

1. อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

“เงินตราต่างประเทศ” หมายถึง เงินตราของประเทศอื่นซึ่งอยู่ในความครอบครองของเอกชนและรัฐบาลของประเทศไทยได้ประเภทหนึ่ง เช่น เงินตราต่างประเทศสำหรับไทยเราได้แก่ เงินดอลลาร์ เงินปอนด์ เป็นต้น ส่วนคำว่า “อัตราแลกเปลี่ยน” หมายถึง “ราคากลางเงินตราต่างประเทศ 1 หน่วยคิดเทียบกับเงินตราอีกสกุลหนึ่ง” เช่น เงิน 1 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกามีค่าเทียบเงินบาทเท่ากับ 23 บาท เวลาเราต้องการจะได้เงินดอลลาร์เราจะต้องใช้เงินบาทจำนวน 23 บาทไปแลก จึงจะได้ 1 ดอลลาร์ ค่าของเงินบาทเมื่อเทียบกับค่าของเงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกาดังกล่าวนี้ คือ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศของเงินบาทนั้นเอง อัตราแลกเปลี่ยนจึงเป็นเสมือนราคานิยมที่กำหนดขึ้นด้วยเงินตราของอีกประเทศหนึ่ง อัตราแลกเปลี่ยนจะทำหน้าที่เชื่อมโยงระบบราคาของประเทศคู่ค้าเข้าด้วยกัน ทำให้ผู้นำเข้าหรือส่งออกสามารถเปรียบเทียบราคานิยมในประเทศคู่ค้าได้

นักศึกษาอาจจะสงสัยว่าทำไมต้องมีอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศกัน ที่เราต้องมีอัตราแลกเปลี่ยนก็ เพราะแต่ละประเทศต่างก็มีเงินตราของตนเอง เช่น ไทยมีเงินบาท ญี่ปุ่น มีเงินเยน สหรัฐอเมริกามีเงินดอลลาร์ เป็นต้น เมื่อเราสั่งซื้อเครื่องจักรจากญี่ปุ่น พ่อค้าญี่ปุ่นจะไม่ยอมรับชำระเป็นเงินบาท เพราะไม่สามารถจะใช้เงินบาทในญี่ปุ่นได้ แต่พ่อค้าญี่ปุ่นจะยอมรับเงินตราสกุลยังที่ทั่วโลกนิยมใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนกัน เช่น เงินดอลลาร์ สหรัฐอเมริกา เงินปอนด์สเตอร์ลิง เป็นต้น พ่อค้าไทยจึงต้องนำเงินบาทไปแลกเป็นเงินดอลลาร์ ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยเพื่อส่งไปชำระค่าเครื่องจักรให้พ่อค้าญี่ปุ่น ในทางตรงกันข้ามเมื่อพ่อค้าไทยส่งข้าวไปขายให้พ่อค้าสิงคโปร์ พ่อค้าไทยจะได้รับชำระราคาเป็นเงินดอลลาร์เข้ามา พ่อค้าไทยก็จะนำเงินดอลลาร์ไปแลกเปลี่ยนเป็นเงินบาทที่ธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อนำเงินบาทใช้จ่ายในประเทศไทย การทั้งห่วงประเทศจึงทำให้เกิดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศขึ้น

ถ้าเราสามารถแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศกันได้อย่างเสรี อัตราแลกเปลี่ยนจะขึ้นอยู่กับอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศ (อุปสงค์ ได้แก่ ความต้องการเงินตราต่างประเทศเพื่อใช้ชำระค่าสินค้าที่เราสั่งเข้ามา ส่วนอุปทานก็คือ ปริมาณเงินตราต่างประเทศที่เรามีอยู่ และส่วนใหญ่เราได้จากการส่งสินค้าออกไปขายต่างประเทศ) ตัวอย่างเช่น อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินดอลลาร์กับเงินบาท เราอาจเปรียบเทียบดอลลาร์เป็นสินค้านิยมที่เราต้องการเพื่อนำไปใช้เพื่อนำไปใช้สั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศ เดิมเราเคยใช้เงิน 23 บาทแลกได้ 1 ดอลลาร์ ต่อมาสมมติว่าเราต้องการใช้ดอลลาร์สั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศมากขึ้น

แต่ในขณะนั้นเงินดอลลาร์ของเรามีอยู่เกิดขาดแคลนไม่พอ กับความต้องการ เดิมเราใช้เพียง 23 บาท ก็แลกได้ 1 долลาร์ ต่อไปนี้อาจต้องใช้เงินบาทเพิ่มขึ้นเป็น 25 บาท จึงจะแลกได้ 1 долลาร์เท่าเดิม แสดงว่าราคาวรือค่าของเงินดอลลาร์เมื่อเทียบเท่ากับเงินบาทสูงขึ้น ส่วนค่าของเงินบาทลดลง ในทางตรงกันข้าม ถ้าเราต้องการใช้ดอลลาร์น้อยลง ในขณะที่เรามีดอลลาร์อยู่มาก many เกินความต้องการ เดิมเราใช้เงิน 23 บาท แลกได้ 1 долลาร์ ต่อไปนี้เราอาจใช้เงินเพียง 21 บาท ก็แลกได้ 1 долลาร์เท่าเดิม แสดงว่าค่าของเงินดอลลาร์เมื่อเทียบกับเงินบาทแล้วต่ำลง ส่วนค่าของเงินบาทสูงขึ้น

ตัวอย่างข้างต้นนี้เป็นอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศในตลาดเสรี ซึ่งไม่มีรัฐบาลเข้ามาควบคุมอัตราแลกเปลี่ยน จะขึ้นอยู่กับอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศ อัตราแลกเปลี่ยนจึงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา วันนี้เราอาจใช้เงิน 23 บาทแลกได้ 1 долลาร์ แต่พรุ่งนี้เราจะต้องใช้เงินถึง 25 บาทแลกได้ 1 долลาร์ อย่างนี้จะทำให้เกิดความยุ่งยากในการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศมาก เพราะถ้าอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงจากเดิมจะทำให้ผู้นำเข้าได้กำไรหรือขาดทุนได้ เช่น นาย ก. สั่งซื้อรถไวนาจากอเมริกาเป็นเงิน 10,000 ดอลลาร์ โดยสัญญาจะชำระเงินภายใน 1 เดือน สมมติว่าอัตราแลกเปลี่ยนในขณะสั่งซื้อ 23 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ คิดราคารถเป็นเงินไทยเท่ากับ 230,000 บาท พอครบกำหนดชำระเงินปรากฏว่า อัตราแลกเปลี่ยนเป็น 25 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ คิดราคารถเป็นเงินไทย 250,000 บาท ทำให้ นาย ก. ต้องจ่ายเงินเพิ่มอีก 20,000 บาท เป็นต้น โดยเหตุนี้รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ จึงต้องเข้ามายกกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศให้คงที่ ถ้าจะเปลี่ยนแปลงก็ให้เปลี่ยนแปลงในขอบเขตที่จำกัด เพื่อให้ผู้ที่ทำการค้าและลงทุนระหว่างประเทศเกิดความมั่นใจและสามารถคาดคะเนรายได้รายจ่ายของตนในระยะยาวได้ ดังเช่น อัตราแลกเปลี่ยนของไทยใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว โดยธนาคารแห่งประเทศไทยจะเข้าแทรกแซงกำหนดอัตรากลางตามความเหมาะสมเป็นคราว ๆ ไป เป็นต้น ในตอนต่อไปนี้ นักศึกษาจะได้ทำความเข้าใจถึงระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่ประเทศไทย ฯ เคยใช้และใช้อยู่ในปัจจุบันต่อไปตามลำดับ

ก. ปัจจัยสำคัญที่ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนเคลื่อนไหว อัตราแลกเปลี่ยนอาจมีได้หลายอัตรา เช่น อัตราทางการ (Official Rate) ซึ่งเป็นอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่กำหนดโดยเจ้าหน้าที่ทางการเงินของประเทศไทย เช่นที่ประเทศไทยเคยกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนทางการไว้ในอัตราดอลลาร์ละ 20.00 บาท ซึ่งเป็นอัตราต่ำกว่าอัตราตลาดทั่วไป ในบางประเทศกำหนดอัตราทางการไว้สูงกว่าอัตราตลาด (อัตราตลาดเป็นอัตราที่กำหนดขึ้นจากอุปทานและอุปสงค์ของเงินตราต่างประเทศที่อยู่ในสถานะดุลยภาพ) จึงทำให้เกิด อัตราตลาดมืด (Black

Market Rate) ขึ้น การที่อุปสงค์ (Demand) เงินตราต่างประเทศสกุลหนึ่งสกุลใดจะมีมากหรือน้อย ย่อมขึ้นกับความต้องการที่จะใช้เงินตราสกุลนั้นใช้จ่ายในวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กัน คือ.-

- (1) เพื่อนำไปซื้อค่าสินค้าและบริการที่สั่งซื้อจากต่างประเทศ
- (2) เพื่อนำไปให้ต่างประเทศกู้ยืมหรือซื้อหลักทรัพย์ต่างประเทศ เช่น หุ้นพันธบัตรของรัฐบาลต่างประเทศ เป็นต้น

(3) เพื่อนำมาเก็งกำไร (Speculative Purposes) เช่น ถ้าคาดหมายว่าเงินสกุลดอลลาร์จะมีค่าสูงขึ้นในอนาคต ผู้เก็งกำไรจะพากันซื้อเงินดอลลาร์กักตุนไว้เพื่อนำออกขายหากำไรเมื่อเงินดอลลาร์มีราคาสูงขึ้น

(4) เพื่อส่งออกไปเก็บรักษาไว้ในที่ปลอดภัย มักเกิดขึ้นในการซื้อขายผ่านทางการเมืองหรือทางเศรษฐกิจ ผู้คนไม่แน่ใจในสถานการณ์อนาคต อาจหาทางส่งเงินตราต่างประเทศออกไปเพื่อเตรียมรับสถานการณ์

ส่วน อุปทาน ของเงินตราต่างประเทศสกุลหนึ่งสกุลใดจะมีมากหรือน้อยย่อมขึ้นอยู่กับ.-

- (1) ปริมาณสินค้าและบริการที่ส่งออกไปจำหน่ายในต่างประเทศ
- (2) ความต้องการของนักธุรกิจต่างประเทศในขั้นที่จะนำเงินมาลงทุนหรือซื้อหลักทรัพย์ในประเทศ
- (3) ปริมาณเงินซวยเหลือจากต่างประเทศ

นอกจากอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศแล้ว ยังมีเหตุสำคัญที่ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนเคลื่อนไหวสูงขึ้นหรือต่ำลงในแต่ละวัน คือ.-

1. **อุปสงค์ในสินค้า** เนื่องจากในการสั่งสินค้าเข้าเป็นเหตุให้ประเทศต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศ และในการสั่งสินค้าบริการออกประเทศจะได้รับเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้น ดังนั้น ถ้ารัฐจะได้รับเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้น ประเทศมีความต้องการสินค้าหรือบริการจากต่างประเทศ ต้องสั่งสินค้าเข้า (Imports) มากกว่าส่งสินค้าออก (Exports) ทำให้มีปริมาณเงินตราต่างประเทศน้อยลง ระยะนี้อัตราแลกเปลี่ยนของเงินตราในประเทศจะต่ำลงเมื่อเทียบกับเงินตราต่างประเทศ แต่ในทางตรงข้าม ถ้ารัฐจะได้ต่างประเทศมีความต้องการสินค้าในประเทศมากกว่า กล่าวคือ มีการสั่งสินค้าออกมากกว่าสั่งสินค้าเข้าแล้ว ในระยะนี้อัตราแลกเปลี่ยนของเงินตราประเทศจะสูงขึ้น เมื่อเทียบกับเงินตราต่างประเทศ

2. **รายได้ประชาชาติ (National Income)** เมื่อประชาชนมีรายได้สูงขึ้นย่อมเกิดความต้องการสินค้าที่จะใช้บริโภคสูงขึ้น กดดันให้มีการสั่งสินค้าจากต่างประเทศ จนกระทั่งประเทศ

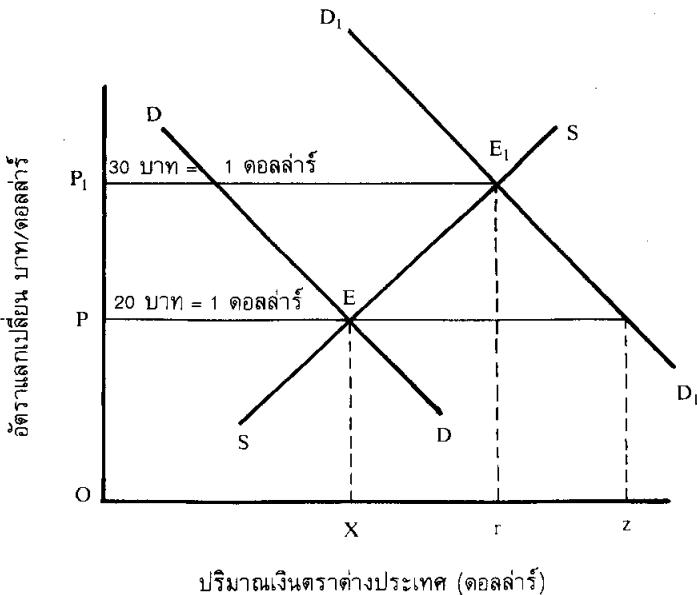
ต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศมากขึ้น และในทางตรงกันข้าม ถ้าต่างประเทศมีรายได้ประชาชาติสูงขึ้นและสั่งซื้อสินค้าจากประเทศไทยมากขึ้น ประเทศก็จะได้รับเงินตราต่างประเทศมากขึ้น กรณีนี้ก็จะเป็นเช่นเดียวกับข้อ 1.

3. ต้นทุนและราคาของผลิตผล ถ้าเป็นกรณีต้นทุนการผลิตและราคาสินค้าที่ส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศสูงขึ้น จนกระทั่งไม่สามารถส่งไปขายแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้และปริมาณสินค้าส่งออกลดลงแล้ว ประเทศก็จะได้รับเงินตราต่างประเทศลดน้อยลง เมื่อเกิดการขาดแคลนอัตราการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศก็จะสูงขึ้น และค่าของเงินตราของประเทศจะตกต่ำเมื่อเทียบกับเงินตราต่างประเทศ

4. การโยกย้ายเงินทุน หากระยะใดมีเหตุการณ์ที่กระทุ้นให้นักธุรกิจพากันชื้อหลักทรัพย์ของต่างประเทศ หรือส่งเงินทุนหนีออกประเทศมากกว่าปกติ เช่น เกิดภาวะสงคราม เกิดความผันผวนทางเศรษฐกิจและการเมือง เป็นเหตุให้ประเทศต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศ จะมีผลทำให้อัตราแลกเปลี่ยนตกต่ำลงอย่างมาก และในทางตรงข้าม หากระยะใดมีชาวต่างประเทศนำเงินมาซื้อหลักทรัพย์หรือลงทุนในประเทศมากขึ้น เป็นเหตุให้เงินตราต่างประเทศไหลเข้าประเทศมากขึ้นแล้ว ย่อมมีอิทธิพลหนีอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศ เช่นเดียวกับความต้องการในสินค้าและบริการ

๖. ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ เป็นระบบการเงินระหว่างประเทศที่ประเทศต่าง ๆ นำไปใช้ แบ่งเป็น ๓ ระบบใหญ่ ๆ คือ.-

1. ระบบการเงินซึ่งมีอัตราแลกเปลี่ยนคงเสรี (Free Exchange Rates) เป็นระบบที่ยอมให้มีอัตราแลกเปลี่ยนสูงขึ้นหรือต่ำลงได้อย่างเสรี ปราศจากการแทรกแซงของรัฐบาล ตามระบบนี้จะไม่มีอัตราแลกเปลี่ยนทางการ (Official Rate) จะมีแต่อัตราแลกเปลี่ยนในตลาด (Market Rate) เพียงอย่างเดียว และระบบนี้ไม่จำเป็นต้องมีกองทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา (Exchange Stabilization Fund) อัตราแลกเปลี่ยนจะขึ้นลงตามสภาพอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศโดยผ่านกลไกของราคาในตลาด ขณะใดอุปสงค์เงินตราต่างประเทศมีมากกว่าอุปทาน อัตราแลกเปลี่ยนก็จะมีแนวโน้มสูงขึ้น ในทางตรงข้าม หากปริมาณของเงินตราต่างประเทศมีมากกว่าอุปสงค์ อัตราแลกเปลี่ยนก็จะมีแนวโน้มต่ำลง ซึ่งนักศึกษาอาจทำความเข้าใจได้จากรูปด้านไปนี้

ตามรูป ให้เกณฑอนแสดงปริมาณเงินตราต่างประเทศ (ดอลลาร์) แกนทั้งสองอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทกับดอลลาร์ เส้น DD เป็นเส้นอุปสงค์ต่อเงินตราต่างประเทศ เกิดจากความต้องการสั่งซื้อสินค้าเข้าและบริการจากต่างประเทศ รวมทั้งการซื้อหลักทรัพย์จากต่างประเทศ เส้น SS เป็นเส้นอุปทานของเงินตราต่างประเทศ เกิดจากการส่งสินค้าออกและขายบริการให้ต่างประเทศ รวมทั้งเงินยืมและเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ ในระบบอัตราแลกเปลี่ยนเสรี อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศจะเปลี่ยนแปลงไปตามอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศในขณะหนึ่งขณะใด เป็นอัตราแลกเปลี่ยนที่กำหนดขึ้นโดยกลไกของตลาด เมื่อเส้นอุปสงค์ต่อดอลลาร์ DD ตัดกับอุปทานของดอลลาร์ SS ที่จุด E อัตราแลกเปลี่ยนจะเท่ากับ 20 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ ต่อมาสมมติว่าปริมาณเงินดอลลาร์ที่มีอยู่ คือ SS เท่าเดิม แต่อุปสงค์ต่อเงินดอลลาร์เพื่อใช้สั่งสินค้าเข้าสูงขึ้นจาก DD เป็น $D_1 D_1$ ตัดกับ SS ที่ E_1 อัตราแลกเปลี่ยนจะเปลี่ยนเป็น 30 บาทต่อ 1 ดอลลาร์

ระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรี (Free Exchange Rates) ดังกล่าวมานี้ มีทั้งข้อดีและข้อเสียพอสรุปได้ ดังนี้:-

ก. ข้อดี ในระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรี อุปสงค์ในเงินตราต่างประเทศจะเท่ากับอุปทานของเงินตราต่างประเทศอยู่เสมอ เพราะในระยะนี้ไม่เท่ากัน ก็จะมีการปรับตัวในอัตรา

แลกเปลี่ยน ในระบบนี้จึงมีข้อดีบางประการดังนี้¹

(1) ระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรีเป็นระบบที่การปรับดุลการชำระเงินให้เข้าสู่ระดับสมดุลโดยกลไกของราคาในตลาด ซึ่งจะดำเนินอยู่ตลอดเวลา (Continuous Adjustment) รัฐบาลจึงไม่ต้องมีทุนรักษาะดับอัตราแลกเปลี่ยน (Exchange Equalization Fund หรือ EEF) และไม่ต้องคงกังวลกับปริมาณทุนสำรองเงินตราต่างประเทศที่มีอยู่ในระดับหนึ่ง

(2) ระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรีเป็นระบบการปรับดุลการชำระเงินที่ผลส่วนใหญ่กระทบกับสาขาเศรษฐกิจการค้ากับต่างประเทศ (Foreign Trade Sector) เพราะการปรับดุลการชำระเงินของระบบนี้จะเปลี่ยนแปลง แต่ระดับราคาน้ำมันค้าขายและสินค้าส่งออกไม่กระทบเศรษฐกิจภายในประเทศโดยตรง

(3) ระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรีสามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนสภาพคล่องระหว่างประเทศและปัญหาความเชื่อมั่นในเงินสกุลหลักไปได้มาก เพราะเมื่อการปรับดุลการชำระเงินดำเนินอยู่ตลอดเวลา ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องมีเงินตราต่างประเทศและทองคำเก็บสำรองไว้มากเหมือนเช่นในระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่

(4) ระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรีไม่ซักชวนให้เกิดการเก็บกำไรเงินตราต่างประเทศมากเท่ากับระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ ทั้งนี้เพราะโดยการเก็บและการซื้อเงินตราที่คาดว่าจะขึ้นค่า ค่าของเงินก็จะสูงขึ้นจริง ๆ เพราะการเก็บเพิ่มอุปสงค์ต่อเงินตราขึ้น ทำให้ได้กำไรไม่มาก

บ. ข้อเสีย เนื่องจากการปรับดุลการชำระเงินในระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรีเป็นการปรับผ่านกลไกของตลาด มิได้ถูกแทรกแซงโดยตรงจากรัฐบาล รัฐบาลมิได้ควบคุมหรือห้ามการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ การชำระเงินระหว่างประเทศจะกระทำในเงินตราสกุลใดก็ได้ ในปริมาณสักเท่าใดก็ได้ และจะกระทำเพื่อวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ได้ เช่น เพื่อการค้า เพื่อการเดินทางไปต่างประเทศ เพื่อการลงทุนหรือเก็บกำไร เป็นต้น ยอมกระทำได้โดยเสรีและเงินตราของประเทศก็สามารถที่จะแลกเปลี่ยนกันได้โดยเสรี (Fully Convertible) ด้วย ระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรีจึงไม่มีประสิทธิภาพในการปรับดุลการชำระเงินให้เข้าสู่สมดุล

¹ อัตรทิพย์ นาถสุภา. เศรษฐศาสตร์การเงินระหว่างประเทศ. (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2514), หน้า 81-83.

ประเทศต่าง ๆ ไม่นิยมใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรีเพราเหตุ ๓ ประการ² คือ

(1) ในระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรีนี้ ความมีดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศจะมีค่าน้อยมาก เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในอุปสงค์หรืออุปทานของเงินตราต่างประเทศเพียงเล็กน้อย จะทำให้อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปได้มากซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศ

(2) ในระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรีนั้น เมื่อก็การเปลี่ยนแปลงในอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศขึ้น มักจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันต่อไปเรื่อย ๆ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจภายในประเทศสะสมทับท้วมมากขึ้น เช่น เมื่ออัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไทยต้องส่งสินค้าเข้า去ที่จำเป็นต่อการครองชีพในราคากลางขึ้นเมื่อคิดเป็นเงินบาท จะมีผลให้ค่าครองชีพของคนในประเทศไทยสูงขึ้น หากผู้ใช้แรงงานเรียกร้องเอาค่าจ้างแรงงานสูงขึ้นจะเป็นผลทำให้ต้นทุนการผลิตในประเทศและราคาสินค้าสูงขึ้นอีก และเมื่อค่าน้ำมันมีรายได้สูงขึ้นก็จะมีความต้องการส่งสินค้าเข้ามาจำนวนมากขึ้น ทำให้เงินตราต่างประเทศที่เราใช้สั่งซื้อสินค้าเข้ามามีราคาสูงยิ่งขึ้นไปอีก ภาระการณ์จะเป็นเช่นนี้เรื่อยไป

(3) ในระบบอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรีจะมีการเปลี่ยนแปลงในอัตราแลกเปลี่ยนอยู่เสมอ ก่อให้เกิดการเก็บกำไรจากการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ อันจะเป็นผลทำให้อัตราแลกเปลี่ยนยิ่งห่างไกลจากความสมดุลมากยิ่งขึ้น แทนที่จะปรับตัวได้ เช่น เมื่ออัตราแลกเปลี่ยนสูงขึ้น นักเก็บกำไรก็คาดคะเนว่าอัตราแลกเปลี่ยนจะสูงขึ้นไปอีก ดังนั้น ทำให้เขามีอุปสงค์ในเงินตราต่างประเทศเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งก็จะยิ่งทำให้อัตราแลกเปลี่ยนสูงขึ้นไปอีก

ตามที่ได้พิจารณามาแล้ว นักศึกษาคงจะพอเห็นได้ว่า ภายใต้ระบบการเงินซึ่งมีอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรี ค่าแห่งเงินตราของประเทศต่าง ๆ เมื่อเทียบกับเงินตราต่างประเทศจะเคลื่อนไหวขึ้นลงเป็นประจำ ซึ่งมีผลเสียต่อการค้าระหว่างประเทศและอาจเป็นผลให้เกิดภาวะเงินเฟ้ออย่างรุนแรงขึ้นได้โดยง่าย เพราะรัฐบาลไม่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือควบคุมอุปสงค์และอุปทานเงินตราต่างประเทศได้โดยตรง ประเทศต่าง ๆ จึงไม่นิยมใช้ระบบการเงินซึ่งมีอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรี และหันไปใช้ระบบการเงินซึ่งอัตราแลกเปลี่ยนทางการถูกกำหนดให้คงที่แทน

² ชมเพลิง จันทร์เรืองเพ็ญ, ดร. เศรษฐศาสตร์การเงินและการธนาคาร. (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2522), หน้า 180-181.

2. ระบบการเงินซึ่งอัตราแลกเปลี่ยนที่ถูกกำหนดให้คงที่ (Fixed Exchange Rate) ระบบ นี้อาจจำแนกออกเป็น 2 ระบบย่อย คือ.-

ก. ระบบมาตรฐานทองคำ (Gold Standard) เป็นระบบที่กำหนดหน่วยเงินตราไว้
กับทองคำ ตามน้ำหนักและความบริสุทธิ์ที่กำหนดไว้โดยเงินตราของประเทศนั้น จะต้องมีทุน
สำรองเงินตรา (Currency Reserve) เป็นทองคำเพียงอย่างเดียว เช่น.-

อังกฤษ กำหนด 1 ปอนด์ มีค่าเท่ากับทองคำบริสุทธิ์หนัก 0.0689 เ做人ซ์
สหรัฐ กำหนด 1 ดอลลาร์ มีค่าเท่ากับทองคำบริสุทธิ์หนัก 0.0287 เ做人ซ์

ดังนั้น เมื่อเทียบค่าเงินปอนด์กับเงินдолลาร์กับทองคำแล้วจะมีอัตราแลกเปลี่ยนทางการ
(Official Rate) เท่ากับ 1 ปอนด์ต่อ 2.40 ดอลลาร์ อัตราแลกเปลี่ยนนี้เรียกว่า Mint Rate เพราะ
ได้มาจากการเทียบค่าเงินโดยผ่านน้ำหนักของทองคำ

ประเทศใด จะอยู่บนมาตรฐานทองคำได้ จะต้องอยู่ในเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการ คือ.-

(1) หน่วยเงินตราของประเทศที่อยู่ในระบบมาตรฐานทองคำกำหนดไว้กับทองคำที่
เรียกว่า Gold Parity และมีทุนสำรองเงินตราเป็นทองคำเพียงอย่างเดียว ปริมาณหนึบัตรที่
พิมพ์ออกใช้จึงเพิ่มลดตามจำนวนของทองคำที่ใช้เป็นทุนสำรอง

(2) ธนาคารกลางของประเทศที่อยู่ในระบบมาตรฐานทองคำจะทำการรับซื้อหรือขาย
ทองคำตามอัตราทางการโดยไม่จำกัดจำนวน ประชาชนจะสามารถนำทองคำไปแลกเป็นเงิน
ตรา (Money) หรือนำเงินไปไถ่ถอนคืน (Redeem) เป็นทองคำจากรัฐบาลได้ในปริมาณไม่จำกัด

(3) การซื้อขายแลกเปลี่ยนทองคำเป็นไปโดยเสรี ผู้ใดจะนำทองคำเข้าหรือส่งทองคำ
ออกย่อมจะทำได้โดยเสรี

อัตราแลกเปลี่ยนของประเทศที่อยู่ในระบบมาตรฐานทองคำจะอยู่ในระหว่าง “จุด
ทองคำ” (Gold Points) ทั้งสองคือ จะไม่สูงกว่า “จุดทองคำไอลอตอก” (Gold Export Point)
ถ้าสูงกว่าทองคำจะไหลออกนอกประเทศซึ่งจะทำให้อัตราแลกเปลี่ยนลดลง และจะไม่ต่ำกว่า
“จุดทองคำไอลอเข้า” (Gold Import Point) ถ้าต่ำกว่าทองคำจะไหลเข้าประเทศมาก ซึ่งจะทำ
ให้อัตราแลกเปลี่ยนสูงขึ้น จุดทองคำ (Gold Points) นี้กำหนดขึ้นด้วยค่าใช้จ่ายในการขนส่ง
ทองคำเข้า-ออก (ค่าระวัง ค่าบรรจุหีบห่อ ค่าดอกเบี้ย และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ)

ตัวอย่าง สมมติว่า

อังกฤษ กำหนด 1 ปอนด์ มีค่าเท่ากับทองคำบริสุทธิ์หนัก 0.0689 เ做人ซ์

สหรัฐ กำหนด 1 ดอลลาร์ มีค่าเท่ากับทองคำบริสุทธิ์หนัก 0.0287 เ做人ซ์

อัตราแลกเปลี่ยนทางการ 1 ปอนด์ = 2.40 ดอลลาร์

ถ้าค่าของส่วนท้องคำหนัก 0.0689 เอาน์ซ (หรือส่วนคำสูงกว่า 2.40 ดอลลาร์) จากสหราชอาณาจักร ไปอังกฤษ หรือจากอังกฤษไปสหราชอาณาจักร เท่ากับ 0.02 ดอลลาร์

$$\text{จุดของคำไอลอก ก็คือ } F_1 = \$2.42 (\$2.50 + \$0.02)$$

$$\text{จุดของคำไอลเข้า ก็คือ } F_1 = \$2.40 (\$2.40 - \$0.02)$$

ดังนั้น อัตราแลกเปลี่ยนของเงิน 1 ปอนด์ จะอยู่ในระหว่าง 2.38 – 2.42 ดอลลาร์ อัตราแลกเปลี่ยนในระบบมาตรฐานทองคำจึงเป็นระบบที่ช่วยให้ประเทศต่าง ๆ มีอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ เป็นที่นิยมใช้กันมาก่อนระยะ ค.ศ. 1934 ตามแนวความคิดของ David Hume ผู้สร้าง “กฎภัย Price-Specie-Flow Mechanism” ขึ้น เพื่อชี้ให้เห็นถึงกลไกของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเกิดขึ้นแก่ระดับราคาสินค้าเมื่อทองคำเคลื่อนไหวเข้าหรือออกจากประเทศ และการเปลี่ยนแปลงในระดับราคานี้จะก่อให้เกิดการปรับการค้าของภาวะเศรษฐกิจภายในเองโดยอัตโนมัติ ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนคงที่อยู่เสมอ โดย Price-Specie Flow Mechanism ซึ่งมีกลไกดังนี้คือ เมื่อประเทศ ก. มีสินค้าเข้าเพิ่มมากขึ้นจนมีมากกว่ามูลค่าสินค้าออก ประเทศ ก. จะส่งทองคำออกไปชำระมูลค่าสินค้าที่สั่งเข้ามาหาก เมื่อประเทศ ก. เหลือทองคำเป็นทุนสำรองน้อยลง ปริมาณเงินหมุนเวียนก็จะลดลงด้วย ทำให้ราคасินค้าทั่วไปลดลงตามหลักของกฎภัย Quantity Theory of Money ที่ว่า เมื่อปริมาณเงินหมุนเวียนลดลงแล้ว หากปริมาณสินค้าในตลาดมีเท่าเดิม ประชาชนจะลดปริมาณการซื้อลงด้วย เมื่อราคасินค้าโดยทั่วไปลดลง ประเทศ ก. จะสามารถส่งสินค้าออกไปขายต่างประเทศได้มากขึ้น แต่สั่งสินค้าเข้าน้อยลง เพราะประชาชนจะหันมาซื้อสินค้าในประเทศซึ่งมีราคาต่ำกว่า เมื่อเป็นเช่นนี้ทองคำก็จะเริ่มไหลเข้าประเทศจนสามารถปรับอัตราแลกเปลี่ยนได้ในที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม ประเทศที่มีอัตราแลกเปลี่ยนตั้งอยู่บนมาตรฐานทองคำนี้อาจประสบปัญหาการขาดแคลนทองคำ และถ้าราคาทองคำเปลี่ยนแปลงไป อัตราแลกเปลี่ยนก็จะมีผันแปรไปด้วย ประเทศที่ยังคงระบบมาตรฐานทองคำจึงมักประสบปัญหาราคาขึ้นลงของทองคำอยู่เสมอ จนกระทั่งต้องออกจากมาตรฐานทองคำและหันไปใช้ระบบมาตรฐานเงินเฟอร์ดองค์แทน ซึ่งมีวิวัฒนาการมาจากระบบมาตรฐานทองคำนั้นเอง

บ. ระบบมาตรฐานปริวรรตทองคำ (Gold Exchange Standard) เป็นระบบที่ประเทศต่าง ๆ เคยนิยมใช้ ประเทศที่อยู่ภายใต้ระบบนี้จะต้องเป็นสมาชิกของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund หรือ IMF) และต้องกำหนดเงินตราของตน 1 หน่วยให้มีค่าเทียบกับทองคำจำนวนหนึ่ง หรือกำหนดค่าเงินตราของตนเทียบเท่ากับเงินตราสกุลที่สามารถแลกเปลี่ยนเป็นทองคำได้ (Convertible Currency) ตัวอย่างเช่น.-

1 ดอลลาร์ เทียบทองคำบริสุทธิ์ไว้หนัก 0.73662 กรัม

1 บาท เทียบทองคำบริสุทธิ์ไว้หนัก 0.038331 กรัม

ดังนั้น อัตราแลกเปลี่ยนโดยผ่านทางค่าจะเท่ากับ 1 ดอลลาร์ต่อ 20 บาท เรียกว่า “ค่าสมอภาค” (Par Value) ซึ่งเป็นอัตราแลกเปลี่ยนทางการ (Official Rate) ที่กำหนดไว้ตามตัวโดย IMF กำหนดให้เป็นหน้าที่ของประเทศสมาชิกจะต้องคงติดตามอัตราแลกเปลี่ยนในตลาด (Market Rate) มิให้สูงหรือต่ำกว่าค่าสมอภาคเกินกว่า 2.25 เปอร์เซ็นต์ ($\pm 2.25\%$) กล่าวคือ เมื่อกำหนดขีดจำกัดของอัตราแลกเปลี่ยน (Support Point) จะต้องอยู่ในระหว่างเขตขั้นสูง (Upper Support Point) กับเขตขั้นต่ำ (Lower Support Point) ดังนี้.-

	\$	Bht
Upper Support Point	1	: 20.45
Lower Support Point	1	: 29.55

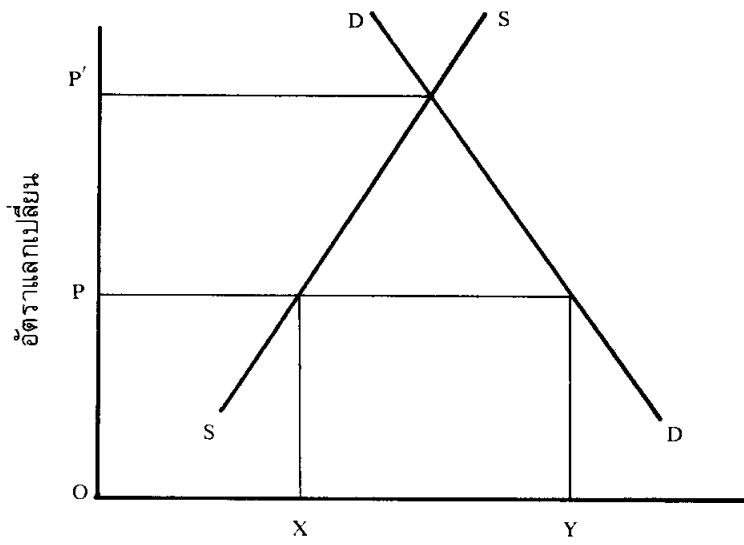
ในการนี้ประเทศสมาชิกจะต้องจัดตั้งกองทุนรักษา率为ดับอัตราแลกเปลี่ยน (Exchange Stabilization Fund) ขึ้นรักษาอัตราแลกเปลี่ยนในตลาดให้อยู่ในช่วง Support Point หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ พยายามคงอัตราแลกเปลี่ยนทางการกับอัตราแลกเปลี่ยนในตลาดให้มีความใกล้เคียงกันมากที่สุด โดยกองทุนรักษา率为ดับอัตราแลกเปลี่ยนจะต้องมีเงินตราต่างประเทศ (ดอลลาร์) ไว้จำนวนหนึ่ง ไว้ค่อยเพิ่มลดปริมาณдолลาร์ในตลาดแลกเปลี่ยน ถ้าในขณะได้ดอลลาร์ในตลาดมีน้อยกว่าอุปสงค์และอัตราแลกเปลี่ยนมีแนวโน้มสูงขึ้น กองทุนรักษา率为ดับอัตราแลกเปลี่ยนก็จะขายдолลาร์ออกไป แต่ถ้าในขณะได้ดอลลาร์ในตลาดมีมากกว่าอุปสงค์และอัตราแลกเปลี่ยนมีแนวโน้มต่ำลง กองทุนรักษา率为ดับอัตราแลกเปลี่ยนก็จะซื้อดอลลาร์มาเก็บไว้ เพื่อรักษาอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทกับเงินเดออลลาร์มิให้สูงหรือต่ำกว่าค่าสมอภาคที่ IMF กำหนด แต่ถ้าเกิดกรณีอัตราแลกเปลี่ยนในตลาดห่างจากอัตราแลกเปลี่ยนทางการมากเกินไป จนกองทุนรักษา率为ดับอัตราแลกเปลี่ยนแก้ไขไม่ได้ ประเทศสมาชิกก็อาจต้องแก้ไขโดยปรับค่าสมอภาคให้เข้าไปหาอัตราแลกเปลี่ยนในตลาด ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงค่าสมอภาคหรือ

เพิ่มลดค่าของเงินตรา* นั้นเอง

3. ระบบการเงินซึ่งอัตราแลกเปลี่ยนถูกควบคุม (Exchange Control) เป็นระบบที่รัฐบาลใช้อำนาจผูกขาดควบคุมอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การซื้อขายเงินตราต่างประเทศคงอยู่ภายใต้กฎหมายที่รัฐบาลกำหนดขึ้น ในระบบการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ รายได้เงินตราต่างประเทศทั้งหมดจากการส่งสินค้าออกและจากการหักภาษีเงินได้จะต้องส่งให้รัฐบาล ซึ่งมีธนาคารกลางทำการในฐานะตัวแทนรัฐบาล เพื่อที่จะไม่ให้รั่วไหลและหลีกเลี่ยง รัฐบาลจะกำหนดให้ผู้ส่งออกขอใบอนุญาตส่งออก (Export License) ซึ่งในการรับใบอนุญาตนี้ ผู้ส่งออกสัญญาที่จะมอบเงินตราต่างประเทศทั้งหมดที่จะได้รับให้แก่รัฐบาล ณ อัตราแลกเปลี่ยนที่รัฐบาลกำหนด เมื่อรัฐบาลได้รับเงินตราต่างประเทศมาแล้ว รัฐบาลจะแบ่งขายให้แก่ผู้ต้องการเงินตราต่างประเทศ โดยปกติมักใช้การพิจารณาว่า สินค้าที่ส่งนี้มีความสำคัญต่อประเทศเพียงใด สินค้าจำเป็นมากได้รับอนุญาตก่อน เช่น อาหาร น้ำมัน และวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรม ส่วนการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยก็จะถูกจำกัด นักศึกษาอาจทำความเข้าใจการควบคุมอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศของรัฐบาลไทย ตามรูปต่อไปนี้

---

* การลดค่า (Devaluation) ของเงินตรา เป็นการเปลี่ยนแปลงค่าเสื่อมภาคโดยรัฐบาล เป็นผลให้ต้องใช้เงินบาทมากขึ้นเพื่อแลกได้ 1 ดอลลาร์เท่าเดิม เช่น เดิมรัฐบาลประกาศอัตราแลกเปลี่ยนทางการไว้ 25 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ ต่อมาประกาศค่าลงเหลือ 27 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ เป็นต้น ส่วนการเพิ่มค่า (Revaluation) ของเงินตรา จะตรงข้ามกัน เช่น เดิมอัตราแลกเปลี่ยน 25 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ ต่อมารัฐบาลประกาศเพิ่มค่าของเงินบาทเป็น 23 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ เป็นต้น แต่ถ้ารัฐบาลยังไม่แน่ใจว่าควรจะกำหนดในอัตราใด ก็อาจจะปล่อยให้อัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว (Float) ไปตามอุปสงค์และอุปทาน จนแน่ใจแล้วจึงประกาศอัตราแลกเปลี่ยนทางการ ส่วน การเปลี่ยนค่าของเงินตรา (Depreciation) หมายถึง เงินตราสกุلنั้นเมื่อคิดเทียบกับเงินสกุลอื่นแล้วราคาลดลง เกิดจากอุปสงค์และอุปทานของเงินตราเปลี่ยนแปลงไป เช่น เงิน 1 ปอนด์-สเตอร์ลิง ที่เคยมีค่าเท่ากับ 4.87 ดอลลาร์ ได้เสื่อมค่าลงเหลือ 1 ปอนด์มีค่าเท่ากับ 2.80 ดอลลาร์ และเมื่อมีการเสื่อมค่าแล้วก็มีโอกาสเพิ่มค่า (Appreciation) ของเงินตราให้สูงขึ้น ซึ่งหมายถึงว่า เงินตราสกุลนั้น เมื่อเทียบกับเงินตราสกุลอื่น ๆ แล้วมีราคาสูงขึ้น เช่น เงินบาทมีค่าเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับเงินแพร์ค ซึ่งก็หมายถึงว่า เงินมาრคหนึ่ง ๆ จะแลกเป็นเงินแพร์คได้มากขึ้นกว่าเดิม ดังนี้เป็นต้น ตามปกติเงินตราแต่ละสกุลจะมีการเสื่อมค่าหรือเพิ่มค่าอยู่เสมอ

ปริมาณเงินตราต่างประเทศ

ตามรูป ให้แก่นอนแทนปริมาณเงินตราต่างประเทศ แทนตั้งแทนอัตราแลกเปลี่ยน เมื่อเทียบกับเงินบาท เส้น DD คืออุปสงค์ในเงินของประเทศไทย เส้น SS คือเส้นอุปทานในเงินตราต่างประเทศ ในระดับอัตราแลกเปลี่ยน OP จะเกิดการขาดดุลเท่ากับ XY สมมติว่า รัฐบาลไทยไม่ต้องการใช้มาตรการภายในเพื่อลดอุปสงค์ในเงินตราต่างประเทศ (DD) ลง ซึ่ง จะทำให้ค่าของเงินบาทลดลง คือ จะต้องใช้เงินบาทมากขึ้นจาก OP เป็น OP' เพื่อให้ได้เงินตราต่างประเทศ 1 หน่วย เมื่อรัฐบาลไทยตกลงที่จะใช้ระบบการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ รัฐบาลจะประกาศให้อัตราแลกเปลี่ยนอยู่ในระดับ OP และกำหนดให้ผู้ซื้อผู้ขายเงินตราต่างประเทศซื้อหรือขายกับธนาคารแห่งประเทศไทยเท่านั้น นักศึกษาจะเห็นได้ว่า ในระดับอัตราแลกเปลี่ยน OP ซึ่งเป็นอัตราแลกเปลี่ยนที่รัฐบาลประกาศควบคุมไว้นี้ รัฐบาลจะได้รับเงินตราต่างประเทศเข้ามาเพียง OX หน่วย แต่ประชาชนมีความต้องการเงินตราต่างประเทศถึง OY หน่วย ปริมาณเงินตราต่างประเทศที่ขาดอยู่ XY หน่วยนี้ ในระบบการเงินซึ่งอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นลงเสรี (Free Exchange Rate) จะมีการปรับตัวโดยการเปลี่ยนแปลงค่าของเงินหรือในระบบการเงินซึ่งอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ (Fixed Exchange Rate) รัฐบาลก็อาจจะต้องแก้ไขโดยนำเงินตราต่างประเทศจากทุนสำรองมาใช้ หรือใช้มาตรการต่าง ๆ ที่จะลดอุปสงค์ในเงินตราต่างประเทศ (DD) ลง ซึ่งจะทำให้เส้น DD เคลื่อนมาทางซ้ายทั้งเส้น แต่ในระบบการเงินซึ่งอัตราแลกเปลี่ยนกฎควบคุม (Exchange Control) รัฐบาลจะแบ่งสรรเงินตราต่างประเทศที่มีอยู่ OX หน่วย ให้ผู้ต้องการตามลำดับความสำคัญในการนำเข้าของแต่ละราย และจะมีผู้ที่

ต้องการจำนวนหนึ่งไม่ได้รับเงินตราต่างประเทศจากรัฐบาล ในระบบนี้รัฐบาลแท้บัญหาการขาดดุลการชำระเงินระหว่างประเทศโดยการควบคุมไม่ขยายเงินตราต่างประเทศหรือขายในจำนวนที่จำกัด ซึ่งเป็นการแทรกแซงโดยตรงของรัฐบาลในตลาดเงินตราต่างประเทศ

1. **วัตถุประสงค์ของการควบคุมอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ** การใช้มาตรการที่จะควบคุมการซื้อและการขายเงินตราต่างประเทศ มักจะนำมาใช้ในการณ์ต้องการรักษาให้ค่าเงินตราของประเทศ (กรณีของไทยคือ เงินบาท) ให้อยู่เหนือ (Overvalued) ค่าที่ควรจะเป็นในตลาดเสรี หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ รักษาให้ค่าของเงินตราต่างประเทศ เช่น долลาร์ ปอนด์-สเตอร์ลิง เย็น เป็นต้น อยู่ต่ำกว่า ค่าที่ควรจะเป็นในตลาดเสรี วัตถุประสงค์ของการควบคุมอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศพอกสรุปได้ดังนี้.-

(1) เพื่อจำกัดการนำเงินทุนเข้าประเทศ หรือการส่งเงินทุนออก (Capital Flight) โดยเฉพาะการนำเงินทุนออกนอกประเทศจะทำให้เศรษฐกิจหมดเสื่อมรกร้าว

(2) เพื่อรักษาค่าภายในออกของเงินตราของประเทศให้มีเสถียรภาพ

(3) เพื่อรักษาทุนสำรองเงินตราที่เป็นทองคำของประเทศไทย และทรัพย์สินต่างประเทศไว้

(4) เพื่อให้ประชาชนมีความเชื่อถือในความมั่นคงของเงินตรา

(5) เพื่อการส่วนเงินตราต่างประเทศ เพื่อจะได้มีไว้เพื่อซื้อสินค้าที่จำเป็นจากต่างประเทศ เช่น ในนามสหกรณ์ เป็นต้น

(6) เพื่อต้องการเงินตราต่างประเทศเพื่อชำระเงินดันและดอกเบี้ยที่ต้องจ่ายหลักทรัพย์ชั้นผลเมืองในประเทศอื่นถือไว้

2. **วิธีการควบคุมอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ** 在การควบคุมอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศนั้น รัฐบาลอาจใช้มาตรการต่าง ๆ ได้หลายวิธี แต่ที่นิยมใช้กันอยู่ในประเทศไทย ต่าง ๆ อาจแบ่งออกได้เป็น 2 วิธี คือ³

(1) **การจัดสรรเงินตราต่างประเทศ (Exchange Allocation)** โดยที่การใช้จ่ายเงินตราต่างประเทศอยู่ในความควบคุมของรัฐบาลทั้งหมด รัฐบาลย่อมสามารถแก้ไขดุลการชำระเงินขาดดุลได้โดยวิธีไม่ออกราบอนุญาต หรือไม่จัดสรรเงินตราต่างประเทศให้สั่งสินค้าเข้ามากกว่า

³ วารินทร์ วงศ์หาญเชาว์. การค้าและการตลาดระหว่างประเทศ. (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2520), หน้า 100-102.

การส่งสินค้าออก แต่ในทางปฏิบัติรัฐบาลมักจะห้ามนำสินค้าบางชนิดที่เห็นว่าไม่จำเป็นเข้าประเทศ นอกจากนั้นในการเคลื่อนย้ายเงินทุนออกจากประเทศหรือการถอนเงินฝากไปต่างประเทศก็มักจะมีการห้ามเด็ดขาด

(2) ข้อตกลงการค้าและการชำระเงินแบบทวิภาคหรือสองฝ่าย (Bilateral Trade and Payments Agreements) การใช้ระบบการควบคุมอัตราแลกเปลี่ยนอย่างกว้างขวางขั้นนี้ มักจะนำไปสู่การทำความตกลงการชำระเงินแบบทวิภาคหรือระหว่างสองประเทศ ซึ่งตรงกันข้ามกับการชำระเงินแบบหลายฝ่ายหรือระหว่างหลายประเทศ ซึ่งเป็นกลไกของการค้าในระบบตลาดเสรี การชำระเงินระหว่างหลายฝ่าย (Multilateral) ย่อมต้องใช้เงินตราที่สามารถแลกเปลี่ยนได้ (Convertibility) ทั้งนี้เมื่อประเทศใดประเทศหนึ่งมีดุลการชำระเงินเกินดุลกับประเทศหนึ่ง ย่อมสามารถนำไปชำระค่าสินค้าและบริการที่ขาดดุลกับอีกประเทศหนึ่งได้ แต่ในระบบของการควบคุมอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา้มักจะเปลี่ยนกันไม่ได้ ทำให้ต้องมีการตกลงในการชำระเงินระหว่างสองฝ่าย เพื่อหลีกเลี่ยงการที่ต้องใช้ทองคำหรือเงินตราต่างประเทศในการชำระค่าสินค้า

(ก) การแลกเปลี่ยนสินค้า (Barter Arrangement) การทำข้อตกลงการค้าและการชำระเงินแบบทวิภาคดังกล่าวนี้ เราอาจใช้มาตราการดังต่อไปนี้เข้าดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการควบคุมอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ คือ วิธีการป้องกันมิให้ต้องสูญเสียเงินสำรองระหว่างประเทศโดยทางตรงที่สุดก็คือ การทำข้อตกลงแลกเปลี่ยนสินค้า ซึ่งอาจจะทำได้ระหว่างเอกชนต่อเอกชน หรือรัฐบาลต่อรัฐบาลก็ได้ ในข้อตกลงนี้ก็จะต้องระบุชนิดและมูลค่าของสินค้าที่จะทำการแลกเปลี่ยน ทั้งนี้โดยไม่ต้องมีกลไกของการชำระเงินระหว่างประเทศเป็นสื่อในการแลกเปลี่ยน

(ข) ข้อตกลงการชำระเงิน (Payments Agreements) การชำระเงินแบบทวิภาคหรือสองฝ่าย เป็นการทำความตกลงระหว่างรัฐบาลของสองประเทศ ในทางตรงกันข้ามกับการแลกเปลี่ยนสินค้า การชำระเงินระหว่างสองประเทศย่อมจัดให้มีวิธีการชำระเงินสำหรับการค้าระหว่างผู้ค้าในสองประเทศ กล่าวคือ จัดให้มีบัญชีการชำระเงินระหว่างสองประเทศ โดยมีธนาคารกลางเป็นผู้ควบคุมรับผิดชอบ

(ก) การค้าโดยรัฐ (State Trading) การค้าของสหภาพโซเวียตรัสเซียและกลุ่มประเทศในยุโรปตะวันตก ตลอดจนจีนคอมมิวนิสต์ เป็นการค้าที่ดำเนินการโดยองค์การของรัฐ นอกจากนี้ยังมีประเทศอื่น ๆ ที่ดำเนินการค้าบางส่วนผ่านองค์การของรัฐก็มี แต่ลักษณะสำคัญของการค้าโดยรัฐมักจะต้องมีการเจรจาทำข้อตกลงทางการค้า หรือการทำสัญญาระยะยาว

เพื่อซื้อขายสินค้ากับรัฐบาลหรือเอกชนในต่างประเทศ สัญญาการค้าของประเทศคอมมิวนิสต์ มักจะทำในรูปการแลกเปลี่ยนสินค้า ซึ่งจะทำให้การค้าระหว่างประเทศสมดุลกันได้โดยง่าย สำหรับรายละเอียดของการค้าโดยรัฐจะได้อธิบายในภายหลัง

(ก) การใช้อัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตรา (Multiple Exchange Rate) ในระบบการควบคุมอัตราแลกเปลี่ยนซึ่งจัดให้มีอัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตรา ก็เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะช่วยให้การควบคุมสินค้าเข้าและการส่งเสริมสินค้าออกง่ายขึ้น การกำหนดให้มีอัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตราอยู่หมายถึง การใช้อัตราแลกเปลี่ยนที่แตกต่างกันสำหรับการค้าที่แตกต่างกัน วิธีการดังกล่าวเป็นวิธีการปรับดุลการชำระเงิน โดยการเลือกปฏิบัติต่อการที่จะทำให้อัตราแลกเปลี่ยนเงินของประเทศเสื่อมค่าลง ซึ่งยอมจะกระทำได้เฉพาะในระบบเศรษฐกิจที่มีการควบคุมตลาด การแลกเปลี่ยนเงินตราโดยเครื่องครัดเท่านั้น

3. ผลของการควบคุมอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การควบคุมอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ปรากฏว่ามีทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งพ่อจะสรุปได้ดังนี้

(ก) ผลดีของการควบคุมอัตราแลกเปลี่ยน ที่เห็นได้ชัด คือ

(1) ดุลบัญชีเดินสะพัดที่ขาดดุลอาจแก้ไขได้โดยไม่ต้องทำให้เกิดภาวะเงินฝืดในประเทศ หรือการทำให้อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราเสื่อมค่าลง

(2) วิธีการควบคุมโดยตรงย่อมได้เปรียบในการปรับดุลการชำระเงินกว่าวิธีอัตโนมัติหรือวิธีของตลาดเสรี เพราะทางการย่อมสามารถที่จะลดสินค้าเข้าชนิดที่ไม่บรรลุนาเช่น สินค้าฟุ่มเฟือย ทั้งนี้เพื่อป้องให้มีการนำสินค้าจำเป็นเข้าประเทศในระดับที่สูง ส่วนในวิธีการของตลาดเสรีนั้น ยอมเป็นการยากที่จะกีดกันสินค้าฟุ่มเฟือย

(3) การควบคุมอัตราแลกเปลี่ยนโดยตรง ยอมได้ผลที่แน่นอนที่สุดในการที่จะจำกัดหรือลดการเคลื่อนย้ายเงินทุนที่ขาดดุลภาพหรือผิดพลาด เช่น การเคลื่อนหนีของเงินทุน (Capital Flight)

(ข) ผลเสียของการควบคุมอัตราแลกเปลี่ยน ผลเสียของการควบคุมอัตราแลกเปลี่ยน เพื่อแก้ไขดุลบัญชีเดินสะพัดที่เห็นได้ชัด คือ

(1) ทำให้ประสิทธิภาพในการแบ่งสันทรัพยากรเพื่อการผลิตลดน้อยลง ซึ่งมีผลทำให้ระบบการผลิตและการค้าเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ในระบบการค้าเสรีนั้นประเทศใดประเทศหนึ่งจะสั่งสินค้าและบริการเข้าประเทศชนิดที่มีต้นทุนการผลิตในต่างประเทศต่ำกว่าในประเทศ และจะส่งออกซึ่งสินค้าและบริการที่สามารถผลิตได้ในประเทศในราคายังทุนที่ต่ำ

กว่าต่างประเทศ ทั้งนี้ย่อมจะทำให้มีการแบ่งสันทรัพยากรในการผลิตที่มีประสิทธิภาพที่สุด และทำให้สามารถเพิ่มรายได้แท้จริงของโลกโดยทั่วไป

(2) ระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเสรี ย่อมเป็นสื่อในการเชื่อมโยงให้เห็นความแตกต่างที่แท้จริงระหว่างต้นทุนและราคาสินค้าภายในประเทศกับต่างประเทศ แต่ในระบบของการควบคุมอัตราแลกเปลี่ยนมักจะเป็นเหตุให้ส่อการเชื่อมโยงนี้ขาดไป ฉะนั้น มูลฐานสำหรับการเปรียบเทียบต้นทุนและราคาสินค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนกลไกในการแบ่งสันทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพต้องถูกทำลายไปด้วย

(3) ระบบการควบคุมอัตราแลกเปลี่ยน มักจะเป็นเหตุให้มีการกำหนดค่าของเงินภายในประเทศสูงเกินไป (*Overvalued Currency*) สินค้าที่ผลิตในต่างประเทศเกือบทุกชนิดจึงมักมีราคาถูกกว่าในประเทศไทย ซึ่งเป็นผลมาจากการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนโดย polit และการปริมาณการส่งสินค้าออกของประเทศไทยจะอยู่ในวงจำกัด เพราะราคาแพง ผลที่เกิดขึ้นก็คือ ทรัพยากรในการผลิตของประเทศไทยจะนำเข้าไปผลิตสินค้านิดนึงที่ต่างประเทศผลิตได้ดีกว่า แทนที่จะนำไปใช้ในการผลิตสินค้าส่งออกที่ตนมีประสิทธิภาพในการผลิตดีกว่าต่างประเทศ

(4) ในระบบของการควบคุมอัตราแลกเปลี่ยนและการใช้เงินตามที่แลกเปลี่ยนไม่ได้ (Inconvertible Currencies) มักจะทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องรักษาดุลการค้าแบบทวิภาค ซึ่งนับว่าเป็นการฝ่าฝืนกฎของ Comparative Advantage อย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ การส่งสินค้าเข้าของแต่ละประเทศจะถูกกำหนดขึ้นโดยความสามารถในการส่งสินค้าไปขายยังอีกประเทศหนึ่งแทนที่จะถูกกำหนดขึ้นโดยการเปรียบเทียบราคายอดขายสินค้านิดเดียว กันจากแหล่งต่าง ๆ ดังเช่นที่เป็นไปในตลาดการค้าเสรี ด้วยเหตุนี้การค้าระหว่างประเทศไม่เพียงแต่มีประสิทธิภาพน้อยลงเท่านั้น แต่ยังมีปริมาตรการค้าน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ถ้าทำการค้าในระบบพหุภาคี (Multilateral System)

ค. ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศของไทย ประเทศไทยเคยใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตรา (Multiple Exchange Rate หรือ MER) หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (ระหว่างปี พ.ศ. 2490–2498) เพื่อแก้ไขการขาดแคลนทุนสำรองเงินตราระหว่างประเทศ ต่อมาระเทศไทยก็กลับเข้าสู่ระบบอัตราแลกเปลี่ยนอัตราเดียว โดยกำหนดค่าเงินบาทให้คงที่ตามข้อผูกพันกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund หรือ IMF.) ก่อนปี พ.ศ. 2506 ไทยผูกค่าเงินบาทไว้กับเงินปอนด์สเตอร์ลิง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 จนถึงปี พ.ศ. 2521 จึงผูกค่าเงินบาทไว้กับเงินдолลาร์ และในที่สุดก็กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนโดยรัฐบาลเข้า

แทรกแซงจัดการ (Managed Float) และได้ประกาศอัตราแลกเปลี่ยน 1 ดอลลาร์สหรัฐเท่ากับ 27 บาท ตั้งแต่วันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2527 เป็นต้นมา ดังนี้

1. ความเป็นมาของระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราของไทย ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราของไทยมีความเป็นมาพอสรุปได้ดังนี้

(1) ก่อน พ.ศ. 2506 ไทยผูกค่าเงินบาทไว้กับเงินปอนด์สเตอร์ลิง เพราะสมัยก่อนเราทำการค้าส่วนใหญ่กับประเทศอังกฤษและประเทศในเครือจักรภพ การกำหนดค่าเงินบาทให้เป็นค่าແเนื่องตามค่าเงินปอนด์จะช่วยให้การค้าและการชำระเงินระหว่างประเทศราบรื่น และมีเสถียรภาพ

(2) ตั้งแต่ พ.ศ. 2506 จนถึง พ.ศ. 2521 ไทยผูกค่าเงินบาทไว้กับเงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกา (20.90 บาทต่อ 1 ดอลลาร์) โดย EEF คอยรักษาอัตราแลกเปลี่ยนไว้ เพราะประเทศไทยเริ่มทำการค้ากับสหรัฐและกลุ่มประเทศญี่ปุ่นมากขึ้น และค่าดอลลาร์ในขณะนั้นยังมั่นคงอยู่

การที่ไทยผูกค่าเงินบาทไว้กับเงินตราต่างประเทศเฉพาะบางสกุลเช่นนี้ มีทั้งผลดีและผลเสีย เช่น เมื่อเราผูกค่าเงินบาทไว้กับดอลลาร์ ในระยะที่ดอลลาร์มีฐานะมั่นคงช่วยให้การค้าระหว่างประเทศของไทยขยายการค้าอย่างรวดเร็ว แต่ในทางตรงกันข้าม เมื่อค่าของดอลลาร์เริ่มไม่มั่นคงในระยะต่อมา ก็มีผลให้เงินบาทไม่มั่นคงด้วย (ระหว่าง พ.ศ. 2516 ถึง พ.ศ. 2521 ค่าเงินบาทลดลงประมาณ 25 เบอร์เซ็นต์) เมื่อค่าของดอลลาร์ลดลงเรื่อย ๆ เมื่อกรกฎาคม 2516 รัฐบาลไทยจึงต้องตัดสินใจเพิ่มค่าของเงินบาทขึ้นร้อยละ 4 เพื่อมิให้ค่าของเงินบาทตกต่ำตามค่าของเงินดอลลาร์มากเกินไป ต่อมาเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2524 รัฐบาลได้ประกาศลดค่าของเงินบาทจาก 21 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ เป็น 23 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ และในที่สุดประเทศไทยก็ต้องยกเลิกการผูกค่าเงินบาทไว้กับเงินดอลลาร์เพียงสกุลเดียว และให้มีการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนประจำวัน (Daily Fixing)

(3) การกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนประจำวัน (Daily Fixing) เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2521 EEF ได้นำระบบ “การกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนประจำวัน” มาใช้ในการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทกับเงินสกุลสำคัญ 7 สกุล คือ ดอลลาร์สหรัฐ ปอนด์สเตอร์ลิง มาร์คเยน ดอลลาร์สิงคโปร์ ดอลลาร์ช่องกง และดอลลาร์มาเลเซีย เป็นรายวัน เพื่อให้อัตราแลกเปลี่ยนที่กำหนดไว้แต่ละวัน สะท้อนถึงภาวะของอุปสงค์และอุปทานเงินตราต่างประเทศในตลาดได้มากขึ้น และเพื่อให้ตลาดเงินตราต่างประเทศของเราปรับตัวได้ทันต่อเหตุการณ์ยิ่งขึ้น

(4) วิธีการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนแต่ละวัน ทุกเช้าเวลาประมาณ 08.15 น. ผู้แทนจากราชการแห่งประเทศไทยและผู้แทนจากราชการพาณิชย์ในประเทศไทยจะมาร่วมประชุมกันที่ธนาคารแห่งประเทศไทย (สาขาสุร冈ศรี) เพื่อกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทกับเงินตราต่างประเทศ 7 สกุล โดยใช้หลักของอุปสงค์และอุปทานที่มีต่อเงินตราต่างประเทศในแต่ละวันเป็นตัวกำหนดอัตราแลกเปลี่ยน

(1) อุปสงค์เงินตราต่างประเทศได้จากผู้แทนของธนาคารพาณิชย์ โดยแสดงจำนวนอุปสงค์เงินตราต่างประเทศที่ลูกค้าของตนต้องการ

(2) อุปทานเงินตราต่างประเทศ ได้จากข้อมูลของผู้แทนของธนาคารแห่งประเทศไทย

เมื่อที่ประชุมกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทกับเงินตราต่างประเทศทั้ง 7 สกุลประจำวันเรียบร้อยแล้ว ธนาคารแห่งประเทศไทยก็จะประกาศอัตราซื้อขายให้ประชาชนทราบทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

(5) การยกเลิกการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนประจำวัน หลังจากที่รัฐบาลไทยได้ประกาศลดค่าเงินบาทเมื่อกลางปี 2524 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ยกเลิก การกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนประจำวันที่เคยใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 และให้ทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา (EEF) ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทกับเงินสกุลอื่น 7 สกุล ตามความเหมาะสมต่อไป ที่เรียกว่า “Basket of Currencies”

(6) การกำหนดค่าเงินบาทเมื่อ พ.ศ. 2527 กระทรวงการคลังได้มีประกาศเรื่องปรับปรุงระบบการแลกเปลี่ยนเงินตรา เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2527 เพื่อยกเลิกการผูกค่าเงินบาทไว้กับдолลาร์สหรัฐอเมริกา แต่จะเปลี่ยนแปลงตามค่าของกลุ่มสกุลเงินของประเทศไทยคู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทย และสภาวะเศรษฐกิจและการเงินของประเทศไทย เพื่อให้เงินบาทมีเสถียรภาพมากขึ้นเมื่อเทียบกับเงินสกุลต่าง ๆ ของกลุ่มประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย ดังนี้

1. ระบบการแลกเปลี่ยนเงินตรา ให้ใช้ค่าเงินบาทที่เทียบกับค่าของกลุ่มสกุลเงินของประเทศไทยคู่ค้าตามความสำคัญทางการค้ากับประเทศไทยดังกล่าว โดยคำนึงถึงสภาวะเศรษฐกิจและการเงินของประเทศไทย

2. ให้ทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ดำเนินการซื้อขายเงินตราต่างประเทศเพื่อรักษาเสถียรภาพของค่าเงินบาทตามระบบที่กล่าวใน 1. และเป็นผู้ประกาศกำหนดอัตรากลางระหว่างอัตราซื้อขายเงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกากับธนาคารพาณิชย์ เป็นครั้งคราวตาม

ความจำเป็น โดยให้เริ่มต้นด้วยอัตราการลงดออลลาร์สหรัฐอเมริกาละ 27 บาท ในวันที่ 5 พฤษภาคม 2527

ในการนี้กระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกคำชี้แจงเรื่องการปรับ-ปรุงระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราและค่าเงินบาท ดังนี้

(1) ระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราของประเทศไทยแฉะมา ในทางปฏิบัติเป็นระบบที่ผูกค่าเงินบาทไว้กับдолลาร์สหรัฐอเมริกา ตามระบบดังกล่าวเงินบาทมีค่าคงที่เมื่อเทียบกับдолลาร์สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการค้าและการลงทุนในประเทศไทยไม่น้อยตามสภาวะที่ผ่านมา

(2) ตามระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราปัจจุบัน แม้ค่าเงินบาทจะมีเสถียรภาพมั่นคงเมื่อเทียบกับдолลาร์สหรัฐอเมริกา แต่เป็นระบบที่ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบันเป็นอย่างมาก กล่าวคือ

(ก) ในปัจจุบันเงินตราสกุลสำคัญ ๆ ไม่ว่าจะเป็น yen ญี่ปุ่น หรือ dollar ดอลลาร์ ส่วนแต่โดยตัวและมีค่าเปลี่ยนแปลงขึ้นลงค่อนข้างมาก ขณะนี้ แม้ค่าเงินบาทจะผูกไว้กับдолลาร์สหรัฐอเมริกา อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทกับเงินสกุลสำคัญอื่น ๆ นอกจากдолลาร์สหรัฐอเมริกา ก็เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดตามการเปลี่ยนแปลงของเงินแต่ละสกุล ค่าเงินบาทโดยแท้จริง จึงไม่มีเสถียรภาพเมื่อเทียบกับเงินสกุลสำคัญอื่นนอกจากกับдолลาร์สหรัฐอเมริกา

(ข) การที่เงินบาทผูกไว้กับдолลาร์สหรัฐอเมริกา ทำให้ค่าเงินบาทถูกกำหนดโดยค่าดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ถ้าเงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกาอ่อน เงินบาทก็จะอ่อนตาม และถ้าดอลลาร์สหรัฐอเมริกาแข็ง เงินบาทก็จะแข็งขึ้นด้วย การเปลี่ยนแปลงของค่าเงินบาทจึงไม่เป็นไปตามสภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทย

(ค) ในระยะหลัง ๆ นี้ ค่าเงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกามีแนวโน้มสูงขึ้นเมื่อเทียบกับเงินสกุลสำคัญอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่เดือนพฤษภาคมปีนี้เป็นต้นมา ทำให้เงินบาทมีค่าสูงตามไปด้วย ในระยะ 3 ปีที่ผ่านมาเงินบาทเทียบกับปอนด์สเตอร์ลิงมีค่าสูงขึ้นร้อยละ 35 เทียบกับマーคเยอร์มนีสูงขึ้นร้อยละ 20 เทียบกับเยนสูงขึ้นร้อยละ 6 เทียบกับดอลลาร์อ่องกงสูงขึ้นร้อยละ 27 และเมื่อเทียบกับเงินสกุลของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทย เงินบาทมีค่าสูงขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 15 การที่เงินบาทมีค่าสูงขึ้นดังกล่าวนี้ก็เนื่องมาจากค่าเงินบาทผูกไว้กับดอลลาร์สหรัฐอเมริกา

(ง) การที่เงินบาทมีค่าสูงเกินไปตามดอลลาร์สหรัฐอเมริกาดังกล่าวข้างต้น เป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยในสถานการณ์ปัจจุบันเป็นอย่างมาก ประการแรก กระตุ้น

ให้มีการนำสินค้าเข้าประเทศมากขึ้นกว่าปกติ เพราะสินค้าเข้ามีราคาคิดเป็นเงินบาทถูกลง เป็นเหตุให้การค้าและการชำระเงินกับต่างประเทศขาดดูลามากขึ้น ในขณะเดียวกัน ทำให้สินค้า ออกของไทยมีราคาแพง ขายได้ยากขึ้น ที่สำคัญที่สุดคือ ทำให้รายได้ของผู้ผลิตเพื่อการส่ง ออกต่ำกว่าที่ควรจะได้รับ เพราะเงินตราต่างประเทศที่ผู้ส่งออกได้มานั้นแลกเป็นเงินบาทได้ ไม่มากเท่าที่ควร อันเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้ราค้าพิชผลในประเทศตกต่ำตามไปด้วย กระทบถึง รายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกรเป็นอันมาก

(3) ตามเหตุผลที่กล่าวข้างต้น กระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทยจึงเห็น ว่า จำเป็นต้องปรับปรุงระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราของประเทศให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และเป็น ประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของประเทศ ตามระบบที่ปรับปรุงใหม่นี้ค่าเงินบาทจะไม่ผูกกับдолลาร์ สหรัฐอเมริกาอีกต่อไป แต่จะเปลี่ยนแปลงตามค่าของกลุ่มสกุลเงินของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของ ประเทศไทย และสภาวะเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้เงินบาทมีเสถียรภาพ มากขึ้นเมื่อเทียบกับเงินสกุลต่าง ๆ ของกลุ่มประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย

(4) เพื่อให้การปรับปรุงระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราภันดังกล่าวเป็นประโยชน์สม ตามความมุ่งหมาย จำเป็นต้องปรับปรุงค่าเงินบาทให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม กระทรวงการคลัง และธนาคารแห่งประเทศไทยได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ระดับที่เหมาะสมในระยะเริ่มต้นนี้ คือ долลาร์สหรัฐอเมริกาละ 27 บาท จึงได้ให้ทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราซึ่งมีหน้าที่ รักษาเสถียรภาพของค่าเงินบาทตามระบบใหม่นี้ ประกาศกำหนดอัตรากลางระหว่างอัตรา ซื้อขายเงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกากับธนาคารพาณิชย์ โดยเริ่มต้นด้วยอัตรากลางดอลลาร์สหรัฐ อเมริกาละ 27 บาท ในวันที่ 5 พฤษภาคมนี้ ระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราที่ปรับปรุงใหม่นี้จะ มีความยืดหยุ่นขึ้น ค่าเงินบาทจะเปลี่ยนแปลงขึ้นลงได้เป็นครั้งคราวตามความจำเป็นในลักษณะ ที่สอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจการเงินของประเทศ

(5) การปรับปรุงค่าเงินบาทดังกล่าวย่อมมีผลกระทบกระเทือนอยู่บ้าง แต่ทางการจะ หาทางบรรเทาผลผลกระทบนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะดำเนินการไม่ให้ราคาน้ำมันขายปลีกเพิ่มขึ้น จากระดับที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ส่วนสินค้าที่จำเป็นอย่างอื่นจะพยายามบรรเทาผลกระทบให้เหลือ น้อยที่สุด นอกจากนั้น จะดูแลป้องกันมิให้มีการฉวยโอกาสหักกำไรหรือได้กำไรในลักษณะที่ มีความได้

กระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทยเชื่อว่า การปรับปรุงตามที่กล่าวข้างต้น นอกจำกัดช่วยให้ฐานะการค้าและการชำระเงินของประเทศมั่นคงขึ้นแล้ว ยังจะเป็นประโยชน์

ต่อเศรษฐกิจส่วนรวม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อผู้ผลิตสินค้าเพื่อส่งออกและเกษตรกรซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทย

นักศึกษาจะเห็นได้ว่า ระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราของไทยเร้นั้น ความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนของเงินบาทจะขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ คือ

- (1) ค่าของเงินตราสกุลสำคัญที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดไว้ในกลุ่มสกุลเงินของประเทศไทยคุ้มค่าที่สำคัญของประเทศไทย (Basket of Currencies)
- (2) ความต้องการในการซื้อ-ขายเงินบาทในตลาดการเงิน
- (3) สภาวะเศรษฐกิจและการเงินของประเทศไทย

2. การกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศของไทย ในระยะที่ประเทศไทยจะต้องควบคุมอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศมิให้ผันแปรไปจากค่าเสมอภาคตามข้อผูกพันกับ IMF นั้น ประเทศไทยได้จัดตั้ง “ทุนรักษาะดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา (Exchange Equalization Fund หรือ EEF)” ขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2498 เป็นหน่วยงานในความควบคุมของธนาคารแห่งประเทศไทย ทำหน้าที่ควบคุมการเคลื่อนไหวของอัตราแลกเปลี่ยนไม่ให้ผันแปรไปจากค่าเสมอภาคเกินกว่าที่ควรจะเป็น ทั้งนี้ก็เพื่อให้การค้าและการชำระเงินระหว่างประเทศมีเสถียรภาพ

ทุนรักษาะดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา (EEF) จะมีทุนสำรองไว้จำนวนหนึ่ง ประกอบด้วยเงินตราต่างประเทศสกุลต่าง ๆ และทองคำสำหรับซื้อเงินตราต่างประเทศเข้ากองทุน หรือนำเงินตราต่างประเทศออกจากกองทุนฯ และกองทุนรักษาะดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราจะดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) EEF จะต้องคงยกเว้นอัตราแลกเปลี่ยนให้อยู่ในอัตราที่กำหนด สมมติว่ารัฐบาลกำหนดค่าเสมอภาคระหว่างเงินบาทกับเงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกาเท่ากับ 20 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) กำหนดให้ประเทศไทยสามารถซื้อขายค่าเสมอภาคไว้ 2.25 เปอร์เซ็นต์ (2.25 เปอร์เซ็นต์ของค่าเสมอภาคคือ 1.45 บาท) ดังนั้นอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทกับเงินดอลลาร์จะต้องเปลี่ยนแปลงอยู่ในช่วง 19.55 บาทต่อ 1 ดอลลาร์เท่านั้น

(2) ถ้าในขณะใดเรามีความต้องการดอลลาร์สูงขึ้น แต่ดอลลาร์ในตลาดมีอยู่น้อย อัตราแลกเปลี่ยนจะมีแนวโน้มสูงเกินกว่า 20.45 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ (อุปสงค์ดอลลาร์มีมากกว่าอุปทานดอลลาร์) EEF จะนำดอลลาร์จากกองทุนออกขายเพื่อเพิ่มอุปทานดอลลาร์ให้สูงขึ้น

(3) ถ้าในขณะใดเรามีความต้องการดอลลาร์น้อยลง แต่มีดอลลาร์ในตลาดอยู่มาก อัตราแลกเปลี่ยนจะมีแนวโน้มต่ำกว่า 19.55 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ (อุปสงค์ดอลลาร์มีน้อยกว่า อุปทานดอลลาร์) EEF จะซื้อดอลลาร์เข้าของทุนเป็นการลดอุปทานดอลลาร์เพื่อรักษาระดับ อัตราแลกเปลี่ยนไว้

ปัจจุบันไทยกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนโดยรัฐบาลเข้าแทรกแซงจัดการ (Managed Float) เพื่อมีให้อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศขึ้นลงมาผิดปกติ และมีทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา (EEF) ดำเนินการซื้อขายเงินตราต่างประเทศเพื่อรักษาเสถียรภาพของ เงินตรา

3. การควบคุมเงินตราต่างประเทศของรัฐบาลไทย รัฐบาลไทยควบคุมเงินตรา ต่างประเทศตามพระราชบัญญัติควบคุมการเปลี่ยนแปลงเงิน พ.ศ. 2485 เนื่องจากควบคุม อัตราแลกเปลี่ยนของรัฐบาลอาจก่อให้เกิด “ตลาดมืด (Black Market)” หรือมีการหลักเลี่ยงโดย แจ้งราคาน้ำสั่งออกต่ำกว่าความเป็นจริง เพื่อสะสูไห้ในบัญชีในต่างประเทศ หรืออาจมีการ เปลี่ยนมือเงินกระดาษระหว่างกัน เช่น คนไทยอาจลักลอบนำเงินบาทติดตัวไปเมื่อเดินทางไป ต่างประเทศ และนำไปขายให้กับชาวต่างประเทศที่จะมาเที่ยวเมืองไทย หรือคนไทยอาจขอ แลกเปลี่ยนเงินдолลาร์จากชาวอเมริกันที่ลักลอบนำเข้าเมื่อเดินทางมาประเทศไทย เป็นต้น เพื่อเป็นมาตรการป้องกันการลักลอบเงินตราเข้าออกและให้การควบคุมอัตราแลกเปลี่ยน เงินตราต่างประเทศได้ผลดี พ.ร.บ.ควบคุมการเปลี่ยนแปลงเงิน พ.ศ. 2485 จึงได้กำหนด ระเบียบและวิธีการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศไว้ก่อนข้างเข้มงวด ต่อมาก ประเทศไทยได้ประกาศรับพันธะข้อ 8 ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) เมื่อปลายปี 2534 พร้อมกับผ่อนคลายการปริวรรตเงินตราต่างประเทศตามนโยบายการเงินเสรีของรัฐบาล ไทย ในขณะเดียวกันธนาคารแห่งประเทศไทยก็มีแนวโน้มขายที่จะให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลาง การเงินในกลุ่มประเทศอินโดจีน โดยจะทำให้เงินบาทมีค่า “เป็นกลาง” และเป็นที่ยอมรับของ ธนาคารกลางในกลุ่มประเทศอินโดจีน

2. ดุลการค้าระหว่างประเทศ (Balance of International Trade)

ดุลการค้าระหว่างประเทศ หรือที่นิยมเรียกสั้น ๆ ว่า “ดุลการค้า” เป็นจำนวนแตกต่างระหว่างมูลค่าสินค้านำเข้ากับมูลค่าสินค้าส่งออกในระยะเวลา 1 ปี โดยไม่รวมรายการนำเข้าหรือส่งออกอื่น ๆ เช่น บริการต่าง ๆ และรายการที่เกี่ยวกับทุนเข้าไปด้วย

1. ภาวะของดุลการค้า เมื่อประเทศไทยติดต่อค้าขายกับต่างประเทศในระยะหนึ่ง เราอยากรับผลของการติดต่อค้าขาย ก็ต้องมีการบันทึกรายการการค้าที่เกิดขึ้นเพื่อดูว่าฐานะการค้าระหว่างประเทศของเราเป็นอย่างไร เราซื้อจากเขามากกว่าขายให้เขา หรือว่าขายให้เขามากกว่าที่ซื้อจากเขามา ที่เราเรียกว่า ดุลการค้าระหว่างประเทศนั้นเอง ส่วนมากเรา尼ยมเรียกสั้น ๆ ว่า “ดุลการค้า” ดังนั้นดุลการค้าจึงหมายถึง การเปรียบเทียบมูลค่าสินค้าออกกับมูลค่าสินค้าเข้าในระยะเวลาหนึ่ง (ปกติมีระยะเวลา 1 ปี) ดุลการค้าจะมี 3 ภาวะ คือ

ก. การค้าสมดุล หมายถึง มูลค่าส่งออก เท่ากับมูลค่านำเข้า เช่น สมมติว่าไทยส่งสินค้าออกไปขายได้ 10,000 ล้านบาท ในขณะเดียวกันก็มีการสั่งสินค้าเข้ามา 10,000 ล้านบาท ทำให้ไทยมีดุลการค้าระหว่างประเทศสมดุล เป็นต้น

ข. การค้าขาดดุล หมายถึง มูลค่าส่งออก น้อยกว่า มูลค่านำเข้า เช่น สมมติว่าไทยส่งสินค้าออกไปขายได้ 10,000 ล้านบาท แต่สั่งสินค้าเข้ามา มีมูลค่าถึง 15,000 ล้านบาท ทำให้ไทยมีดุลการค้าระหว่างประเทศขาดดุล 5,000 ล้านบาท เป็นต้น

ค. การค้าเกินดุล หมายถึง มูลค่าส่งออกมากกว่ามูลค่านำเข้า เช่น สมมติว่าไทยส่งสินค้าออกไปขายได้ 10,000 ล้านบาท แต่สั่งสินค้าเข้ามาเพียง 8,000 ล้านบาท ทำให้ไทยมีดุลการค้าระหว่างประเทศเกินดุล 2,000 ล้านบาท เป็นต้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับดุลการค้า ประเทศต่าง ๆ มักต้องการให้มีการค้าระหว่างประเทศเกินดุลให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะเชื่อว่าถ้าสามารถทำการค้าเกินดุลได้จะส่งผลให้ประเทศมีรายได้ประชาชาติสูงขึ้น ประชารัฐมีความอยู่ดีกินดี ตามแนวคิดในเรื่องดุลการค้าของพวกพาณิชยนิยม (Mercantilism) ที่พยายามจะให้ประเทศส่งสินค้าออกให้ได้มากที่สุด และพยายามจำกัดสินค้าเข้าให้น้อยที่สุด เพื่อสร้างดุลการค้าได้เปรียบ เพราะเชื่อว่าดุลการค้าได้เปรียบจะแสดงถึงความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศ แท้ที่จริงแล้ว ลำพังดุลการค้าอย่างเดียวไม่อาจใช้เป็นเครื่องวัดฐานทางเศรษฐกิจของประเทศได้ เพราะการชำระเงินระหว่างประเทศมิได้ประกอบด้วยสินค้าเข้าและสินค้าออกเท่านั้น หากแต่ยังประกอบด้วยรายการการสำคัญอื่น ๆ อีก เช่น ค่าระหว่างเรือ ค่าธรรมเนียมธนาคาร ค่าประกันภัย ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว

ดอกเบี้ยเงินกู้ และเงินลงทุนระหว่างประเทศ ซึ่งรายการเหล่านี้ถ้ามีรายรับมากกว่ารายจ่าย แล้ว แม้ประเทศจะมีดุลการค้าเสียเปรียบก็อาจจะไม่กระทบกระเทือนต่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศแต่อย่างใด ดังนั้น เมื่อประเทศมีดุลการค้าเสียเปรียบจริงไม่ควรจะด่วนตัดสินใจลงไว้เศรษฐกิจของประเทศกำลังตกต่ำ จำเป็นต้องพิจารณาถึงรายการดังต่อไปนี้ด้วย คือ

ก. ตัวเลขสินค้านำเข้าป��ภูในดุลการค้าในบางระยะอาจรวมรายการสินค้าที่นำเข้ามาโดยมิได้มีการชำระเงินตราต่างประเทศป่อนอยู่ด้วย เช่น สินค้าที่ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ เครื่องจักรที่ต่างประเทศนำลงทุนหรือก่อสร้าง ซึ่งเมื่อคำนวณเป็นเงินแล้ว ย่อมมีราคาสูง ดังนั้น ถึงแม้ตัวเลขดุลการค้าที่เสียเปรียบในตอนแรกจะสูง แต่ถ้านำรายการสินค้าที่ยังคงชำระมาหักออก ก็จะทำให้จำนวนดุลการค้าเสียเปรียบในตอนแรกลดน้อยลง หรืออาจกล่าวเป็นดุลการค้าที่ได้เปรียบก็ได้ ดุลการค้าที่ป馬ภูอยู่จึงอาจไม่ตรงต่อความเป็นจริง

ข. ดุลการค้าที่คำนวณปริมาณสินค้าออกและสินค้าเข้าจากราคากลางที่ต่างกัน เช่น กรณีการคิดราคาสินค้าเข้าจากราคากลาง C.I.F. (ราคасินค้าที่รวมค่าประกันภัยและค่าธรรมเนียมไว้ด้วย) ส่วนราคัสินค้าออกคิดราคา F.O.B. ซึ่งเป็นราคากลางที่คิดเฉพาะค่าสินค้ากับค่าขนส่งสินค้าไปยังท่าเรือเท่านั้น จึงทำให้มูลค่าสินค้าเข้าสูงกว่าที่ควร เพราะได้รวมเอาค่าประกันภัยและค่าธรรมเนียมเข้าไว้ด้วย ดังนั้นเพื่อให้ดุลการค้าแสดงด้วยตัวเลขเกี่ยวกับสินค้าโดยแท้จริง จึงไม่ควรใช้ราคา C.I.F. แต่ควรใช้ราคา F.O.B. ทั้งสินค้าเข้าและสินค้าส่งออก

ค. ดุลการค้าที่เสียเปรียบนั้น อาจเป็นเพราะในระยะนั้นได้มีการสั่งสินค้าประเภททุน (Capital Goods) เข้ามาใช้พัฒนาอุตสาหกรรมจำนวนมาก ในกรณีเช่นนี้ดุลการค้าที่เสียเปรียบจะไม่เป็นผลร้ายต่อเศรษฐกิจของประเทศอย่างที่คาดคิด แต่กลับจะช่วยให้เศรษฐกิจของประเทศขยายตัวได้รวดเร็วยิ่งขึ้น เพราะสินค้าประเภททุนที่นำเข้ามาจะช่วยให้การผลิตของประเทศสูงขึ้นจนกระทั่งมีการสั่งสินค้าออกมากขึ้น และสามารถลดการนำสินค้าเข้าให้น้อยลง เมื่อถึงเวลานั้นดุลการค้าก็จะกลับได้เปรียบ โดยเฉพาะในประเทศด้อยพัฒนามีความจำเป็นต้องใช้สินค้าประเภททุนจากต่างประเทศจำนวนมาก ในระยะแรก ๆ จึงอาจมีความจำเป็นที่จะต้องมีดุลการค้าเสียเปรียบอยู่บ้าง แต่เมื่อการผลิตขยายตัวออกจนสามารถสั่งสินค้าไปขายต่างประเทศได้มากกว่าที่จะสั่งซื้อเข้าประเทศแล้ว ก็จะมีเงินเหลือไปชำระบหนี้ได้

นอกจากนี้แนวความคิดดังเดิมที่อ้างว่า ถ้าประเทศมีดุลการค้าได้เปรียบแล้ว ประเทศชาติจะมีภาวะเศรษฐกิจรุ่งเรืองนั้น แท้ที่จริงแล้ว การมีดุลการค้าได้เปรียบก็อาจไม่เป็นผลดีต่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศเสมอไป เพราะ

1. ถ้าประเทศไทย พยายามส่งสินค้าออกไปขายมากกว่าที่จะสั่งซื้อเข้ามา ประเทศก็จะได้รับเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้น เมื่อธนาคารกลางของประเทศไทย มีเงินตราต่างประเทศสำรองมากขึ้น ก็อาจเพิ่มปริมาณเงินทุนหมุนเวียนในตลาดให้มากขึ้น เพราะเมื่อพ่อค้าได้รับเงินตราต่างประเทศจากการส่งสินค้าออกก็จะนำไปแลกเอาเงินตราในประเทศมาใช้ เมื่อปริมาณเงินของประเทศเพิ่มสูงขึ้นเช่นนี้ ความโน้มเอียงที่จะเกิดภาวะเงินเฟ้อก็จะเกิดขึ้นได้โดยง่าย

2. ในการค้าที่ประเทศก็มีดุลการค้าได้เปรียบเป็นจำนวนมากและติดต่อกันเป็นเวลาหลาย ๆ ปีแล้ว อาจเป็นภัยต่อเศรษฐกิจทั้งของประเทศไทย เอง และประเทศอื่น ๆ ด้วย เพราะถ้าประเทศไทย ได้แต่ส่งสินค้าออกไปขาย แต่ไม่ยอมซื้อสินค้าจากประเทศอื่นให้มากขึ้น ประเทศอื่นก็จะไม่มีเงินซื้อสินค้าหรือซาระหนึ่งประเทศไทย ก็ต้องไปได้ การค้าระหว่างประเทศก็จะสลดดายลง ดังนั้นการค้าของสหรัฐอเมริกากับประเทศต่าง ๆ ปรากฏว่าในระยะหนึ่งสหรัฐอเมริกามีดุลการค้าได้เปรียบอยู่เสมอ เมื่อประเทศที่ทำการค้ากับสหรัฐอเมริกาไม่มีเงินพอซาระหนึ่งสหรัฐอเมริกาก็ต้องยอมให้ประเทศคู่ค้ากู้เงินหรือให้เปล่าเป็นเงินช่วยเหลือ เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ เหล่านั้นสามารถซื้อสินค้าจากอเมริกาได้ต่อไป เงินที่อเมริกาเอามาให้กู้หรือให้เปล่านั้นได้มาจากการเงินภาษีอากรที่เก็บจากชาวอเมริกัน ดังนั้น ถ้าสหรัฐอเมริกาจะแก้ปัญหานี้ด้วยการเพิ่มจำนวนสินค้าเข้าให้มากขึ้น เพื่อให้ประเทศไทยคู่ค้ามีเงินตราต่างประเทศมาสั่งซื้อสินค้าจากอเมริกาได้มากขึ้น แทนการให้กู้หรือให้เปล่าแล้ว นอกจากชาวอเมริกันจะไม่ต้องแบกรับภาระภาษีอันหนักแล้ว ยังช่วยให้ชาวอเมริกันมีสินค้าจากต่างประเทศใช้บริโภคได้มากขึ้นด้วย

สำหรับดุลการค้าที่ใช้คำว่า ดุลการค้าได้เปรียบ (Favorable Balance of Trade) กับดุลการค้าเสียเปรียบ (Unfavorable Balance of Trade) นี้ มักก่อให้เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศตั้งกล่าวแล้ว นักเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบันจึงเสนอให้เลิกใช้คำว่า Favorable และ Unfavorable ในดุลการค้าที่นิยมใช้กันมาตั้งแต่สมัยลัทธิพานิชยนิยมเสีย โดยใช้คำว่า Active หรือ Credit Trade Balance หรือ Export Trade Balance แทน Favorable Balance of Trade และใช้คำ Passive หรือ Debit Trade Balance แทน Unfavorable Balance of Trade ส่วนในภาษาไทยเคยใช้คำว่า “ดุลการค้าได้เปรียบ” กับ “ดุลการค้าเสียเปรียบ” แต่ในระยะต่อมาเห็นว่า การได้เปรียบเสียเปรียบในเรื่องดุลการค้ามิใช่เป็นเรื่องที่สำคัญนัก หากประเทศยังมีดุลการชำระเงินเกินดุลอยู่ ปัจจุบันจึงนิยมใช้คำว่า “ดุลการค้าขาดดุล” หรือ “ดุลการค้า

3. ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ (Balance of International Payments)

ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ หรือที่นิยมเรียกว่า “ดุลการชำระเงิน” หมายถึง “บันทึกการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ (Economic Transaction) ในรูปแบบของการซื้อขาย และเปลี่ยน ตลอดจนกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้พำนักอาศัย (Residents) ของประเทศไทย กับผู้พำนักอาศัยในประเทศไทยอีก ทั่วโลก ที่เกิดขึ้นในระยะเวลาหนึ่ง (ปกติ 1 ปี)”

1. วัตถุประสงค์ของการจัดทำดุลการชำระเงิน เดิมประเทศไทยต่าง ๆ จัดทำดุลการชำระเงินระหว่างประเทศขึ้นมา ก็เพื่อจะหารายละเอียดที่เหมาะสมสำหรับการประมาณการรับและการจ่ายเงินตราต่างประเทศของประเทศไทย เพื่อให้ธนาคารกลางหรือกระทรวงการคลังแน่ใจว่า ประเทศไทยจะมีเงินตราต่างประเทศซึ่งสินค้าจากต่างประเทศได้เพียงพอไม่ขาดแคลน แต่ในปัจจุบันประเทศไทยต่าง ๆ ใช้ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศใน 2 กรณีด้วยกัน คือ⁵

ก. กรณีที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศ เราใช้ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศเพื่อพิจารณารายรับ-รายจ่ายเงินตราต่างประเทศว่า ประเทศไทยมีฐานะดุลการชำระเงินเกินดุล หรือขาดดุลที่จะต้องแก้ไข

ข. กรณีที่เกี่ยวข้องกับปัญหาภายในประเทศ เราใช้ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ เป็นเครื่องประกอบการพิจารณาวางแผนนโยบายการเงินและนโยบายการคลังของรัฐบาล เพื่อแก้ไขและให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทย

เนื่องจากเรามีวัตถุประสงค์ในการใช้ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศต่าง ๆ กันตั้ง- กล่าว ดังนั้นวิธีการบันทึกดุลการชำระเงินจึงอาจแตกต่างกันไปได้หลายวิธี เช่น ถ้าเรามีวัตถุประสงค์ที่จะใช้ดุลการชำระเงินเพื่อเป็นเครื่องมือในการศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงของรายได้ประชาชาติ เราจะมีความจำเป็นที่จะต้องจัดทำดุลการชำระเงินบ่อย ๆ แต่ถ้าเราต้องการ

⁴สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. วิทยาศาสตร์สังคม. (กรุงเทพมหานคร : rongpimพคุสภากาดพร้าว, 2517), หน้า 17.

⁵ครรวิวงศ์ สุเมตร. ความสัมพันธ์ทางการเงินระหว่างประเทศ. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า 3-4.